

Воловнік О.
студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.
Науковий керівник: к. ю. н., доц., доктор права
Українського вільного університету,
професор кафедри теорії права та
конституціоналізму ЗУНУ,
почесний професор університету
Заслужений юрист України
Кравчук М. В.

КОЛІЗІЇ І КОНКУРЕНЦІЇ В ПРАВІ

Постановка проблеми. Кожного дня правова система України зазнає змін, які суттєво впливають на українське право. Українська система норм права кожен день все більше оновлюється, що тягне за собою можливість більшого тлумачення правових інститутів. Похідним явищем від цього критерію є фактичне збільшення значущого фактору колізії та конкуренції в праві.

Як зазначає в своїй науковій праці Е. А. Полешко: «Відсутність законодавчо закріпленого визначення даних понять є підставою для їх ретельного дослідження, що має своєю кінцевою метою підвищення ефективності реалізації права, якості правозастосування та вдосконалення правотворчої юридичної техніки» [3. с, 1]. Опираючись на цю тему можна зазначити, що її розкриття водночас торкнеться таких правових інститутів як правозастосування та правотворчість, тим самим рівень правосвідомості та правової культури досягне кращого положення.

Стан дослідження. Наукове опрацювання даної теми висвітлюється в працях таких вчених: М. Абрамович, О. Головченко, А. Гриценко, О. Євтушенко, Л. Коваль, М. Кравчук, Ю. Кундіс, Г. Назаренко, Р. Пашинський, О. Петришин, Е. Полешко, О. Радзивіл, О. Скакун, Т. Хаммутова, Н. Шелест.

Мета дослідження. Основною метою даного дослідження є пізнання таких правових категорії як колізія та конкуренція в праві, пізнання їх сутності та змісту, ролі та значущості в правовій системі України.

Об'єкт дослідження. Є особливості та основні риси правотворчості в правовій системі.

Предмет дослідження є колізії та конкуренції в праві, а також їхній вплив на правову систему України.

Виклад основного матеріалу. Основна функція норми права полягає в регулюванні суспільних відносин, проте трапляються випадки коли різні правові норми або суперечать одна одній, або створюють конкуренцію щодо первинності регламентації суспільних відносин. Ці два правових явища слід розуміти як колізії та конкуренція в праві.

У більшості, ці дві правові категорії часто співвідносять одне до одного, вважаючи це одним і тим самим явищем, проте як і колізія, так і конкуренція в праві мають свою окрему значимість.

Під терміном «колізія в праві» слід розуміти той випадок, коли дві або більше правові норми суперечать одна одній стосовно здійснення юридичного

впливу на суспільні відносини. Колізія в праві виникає в тому випадку, коли при конкретній ситуації не може бути застосовано дві норми права, проте кожна з них по своєму підходить щодо її застосування в конкретній ситуації.

Важливо зазначити самі причини виникнення колізій. У загальному, колізія в праві виникає через об'єктивні та суб'єктивні причини [2]. До суб'єктивних причин можна віднести незгоди, суперечність, динамізм суспільних відносин, проте немалу роль відіграє відстань, оскільки консерватизм права з сучасним правом суттєво відрізняється. Загалом, суб'єктивна сторона – це сторона, яка прямо співвідноситься з людиною, її психологією та ідеологією. Таким чином до суб'єктивних причин виникнення колізії можна віднести також такі соціальні інститути, як політиків, законодавців, вищих посадових осіб. Це проявляється в низькому рівні законодавчого процесу, прогалини в праві, невпорядкованість правового матеріалу тощо.

Стосовно об'єктивних причин, до них можна віднести стрімкий розвиток суспільних відносин, це також пов'язано з консерватизмом суспільних відносин що було зазначено вище, недосконалість законодавчої техніки, що включає в себе слабкий рівень професіоналізму державних посадових осіб, які відносяться до законодавчої гілки влади, зміна політичних та економічних умов тощо.

Інститут конкуренції в праві не є настільки досліджений навідріз від колізії. Як зазначає Е. П. Полешко: «Якщо розглядати поняття конкуренція норми права, то його дослідження у вітчизняній науці теорії права не було поглиблено досліджено, на відміну від поняття колізії норми права» [3, с 2]. Важливо зазначити, що конкуренція права є більш складнішим явищем ніж колізія, оскільки в конкуренції сплітаються питання факту з питаннями права.

Від колізії правових норм слід відрізнити їх конкуренцію, оскільки існують випадки, коли одну групу однорідних суспільних відносин регулюють два або більше норм права, при тому вони не суперечать одна одній, проте наділені різним ступенем конкретизації, опису, деталізації тощо. Якраз похідним явищем і є конкуренція правових норм, оскільки це, як правило, норми різної юридичної сили, які видані різними органами державної влади, тим самим вони конкурують один між одним [3].

Підсумувавши наведений матеріал, можна зазначити, що дані правові явища не є позитивними, і тому існують методи їх подолання. До основних методів подолання колізій та конкуренції в праві слід відносити тлумачення права, прийняття нового нормативно – правового акту, скасування старого акту, судовий та адміністративний прецедент, внесення змін до чинного законодавства.

Проте, найбільш важливим методом є тлумачення права, що на думку М. В. Кравчука: «є складна і багатогранна вольова діяльність різних суб'єктів, що представляє собою інтелектуальний процес, спрямований на усвідомлення і роз'яснення різноманітних правових явищ» [1, с. 260].

Тож-бо, судячи з даного визначення можна зрозуміти, що тлумачення права є досить складним, проте важливим явищем, оскільки щоб повністю подолати колізію чи конкуренцію в праві слід збільшувати рівень тлумачення права, що потягне за собою збільшення рівня правової свідомості та правової культури, а це в свою чергу мінімізує частоту утворення консерватизму суспільних відносин, недосконалість норм права тощо.

Висновки. Узагальнюючи вищенаведений матеріал, слід зробити висновки, що колізія та конкуренція в праві є похідним інститутом від таких об'єктивних чи суб'єктивних причин як консерватизм суспільних відносин, прогалини в законодавстві, слабкий рівень професіоналізму законодавчого процесу, проте ці правові інститути мають і позитивну сторону, оскільки вони, відображаючи всі недоліки права, утворюють або реалізують всі можливі методи їх подолання, тим самим свій прояв здійснює тлумачення права, реалізація права тощо.

Список використаних джерел

- 1) Кравчук М. В. Теорія держави і права (опорний конспект) : Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. 3-є вид., змін. й доп. Тернопіль: ЗУНУ, 2020. 524 с.
- 2) Конкуренція і колізія законів | Коментар. *Меґо-Інфо - Юридичний портал України №1, Коментар ЦПК, КПК, КУПАП, ККУ, ЦК.* URL: [http://mego.info/конкуренція і колізія законів?page=2](http://mego.info/конкуренція%20і%20колізія%20законів?page=2) (дата звернення: 29.04.2024).
- 3) Полешко Ельвіра Павлівна. *Електронний архів (репозитарій) ДДУВС: Головна сторінка.* URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/3644/1/21.pdf> (дата звернення: 30.04.2024).

Сень В.

*студентка юридичного факультету
Західноукраїнського національного
університету.*

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, доктор права
Українського вільного університету,
професор кафедри теорії права та
конституціоналізму ЗУНУ,
почесний професор університету,
Заслужений юрист України,
академік Академії політико-правових наук
Кравчук М. В.*

ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ ТА ПРАВОВА КУЛЬТУРА – ОСНОВА ПРАВОВОГО ЖИТТЯ В УКРАЇНІ: ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ

Постановка проблеми. Сучасна Україна переживає значний період реформування правової сфери. А це свідчить про те, що настав час для переосмислення стану правової культури і свідомості у суспільстві.

«Правова культура передбачає відповідні знання людьми певних положень чинного законодавства, порядку його реалізації, уміння користуватися цими знаннями при застосуванні норм права, їх виконанні»: зазначила І. Шаравара [1, с.9]. На підставі вищезазначеної тези хочу додати свої міркування щодо теми, а саме те, що правова культура суспільства та культура особистості є абсолютно взаємозалежними поняттями. Для прикладу можу стверджувати, що чим вищий рівень правової освіти буде запроваджено